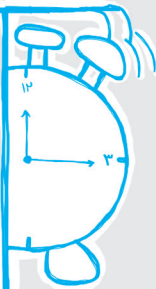

ساختار کتاب

کتاب شب امتحان تاریخ (۲) یازدهم از ۴ قسمت اصلی تشکیل شده است که به صورت زیر است:

- ۱- **آزمون‌های نوبت اول:** آزمون‌های شماره ۱ تا ۴ این کتاب مربوط به مباحث نوبت اول است که خودش به دو قسمت تقسیم می‌شود:
 - (الف) **آزمون‌های طبقه‌بندی شده:** آزمون‌های شماره ۱ و ۲ را فصل به فصل طبقه‌بندی کرده‌ایم؛ بنابراین شما به راحتی می‌توانید پس از خواندن هر فصل از درس‌نامه تعدادی سؤال را بررسی کنید. حواستان باشد این آزمون‌ها هم، ۲۰ نمره‌ای و مثل یک آزمون کامل هستند. در کنار سؤال‌های این آزمون‌ها نکات مشاوره‌ای نوشته‌ایم. این نکات به شما در درس خواندن قبل از امتحان و پاسخگویی به آزمون در زمان امتحان کمک می‌کند.
 - (ب) **آزمون‌های طبقه‌بندی نشده:** آزمون‌های شماره ۳ و ۴ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم تا دو آزمون نوبت اول مشابه آزمون‌های شما خواهد گرفت، ببینید.
 - ۲- **آزمون‌های نوبت دوم:** آزمون‌های شماره ۵ تا ۱۲ از کل کتاب و مطابق امتحان پایان سال طرح شده‌اند. این قسمت هم، خودش به ۲ بخش تقسیم می‌شود:
 - (الف) **آزمون‌های طبقه‌بندی شده:** آزمون‌های شماره ۵ تا ۸ را که برای نوبت دوم طرح شده‌اند هم طبقه‌بندی کرده‌ایم. با این کار باز هم می‌توانید پس از خواندن هر فصل تعدادی سؤال مرتبط را پاسخ دهید. هر کدام از این آزمون‌ها هم، ۲۰ نمره دارند؛ در واقع در این بخش، شما ۴ آزمون کامل را می‌بینید. این آزمون‌ها هم نکات مشاوره‌ای دارند.
 - (ب) **آزمون‌های طبقه‌بندی نشده:** آزمون‌های شماره ۹ تا ۱۲ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم؛ پس، در این بخش با ۴ آزمون نوبت دوم، مشابه آزمون پایان سال معلمان مواجه خواهید شد.
 - ۳- **پاسخ‌نامه تشریحی آزمون‌ها:** در پاسخ تشریحی آزمون‌ها، همه آن‌چه را که شما باید در امتحان بنویسید تا نمره کامل کسب کنید، برایتان نوشته‌ایم.
 - ۴- **درس‌نامه کامل شب امتحانی:** این قسمت، برگ برنده شما نسبت به کسانی است که این کتاب را نمی‌خوانند (🕒) در این قسمت، همه آن‌چه را که شما برای گرفتن نمره عالی در امتحان تاریخ (۲) نیاز دارید، در ۲۰ صفحه آورده‌ایم، بخوانید و لذت‌ش را ببرید!
- یک راهکار: موقع امتحان‌های نوبت اول می‌توانید از سؤال‌های درس‌های ۱ تا ۸ آزمون‌های ۵ تا ۸ هم استفاده کنید.

بازمبندی درس تاریخ (۲)

فهرست

نوبت دوم / خرداد		نوبت اول	شماره درس
مجموعاً ۵ نمره	۵ (انتخابی)	۱-۳	۱
		۱-۲	۲
		۱-۳	۳
		۱-۳	۴
	۵ (انتخابی)	۱-۳	۵
		۱-۳	۶
		۱-۳	۷
		۱-۳	۸
		—	۹
		—	۱۰
		—	۱۱
		—	۱۲
مجموعاً ۱۵ نمره		—	۱۳
		—	۱۴
		—	۱۵
		—	۱۶
۲۰		۲۰	جمع

پاسخ‌نامه	آزمون	نوبت	توضیح
۲۶	۳	اول	آزمون شماره ۱ (طبقه‌بندی شده)
۲۶	۵	اول	آزمون شماره ۲ (طبقه‌بندی شده)
۲۷	۷	اول	آزمون شماره ۳ (طبقه‌بندی نشده)
۲۸	۸	اول	آزمون شماره ۴ (طبقه‌بندی نشده)
۲۹	۹	دوم	آزمون شماره ۵ (طبقه‌بندی شده)
۳۰	۱۱	دوم	آزمون شماره ۶ (طبقه‌بندی شده)
۳۱	۱۴	دوم	آزمون شماره ۷ (طبقه‌بندی شده)
۳۲	۱۶	دوم	آزمون شماره ۸ (طبقه‌بندی شده)
۳۳	۱۸	دوم	آزمون شماره ۹ (طبقه‌بندی نشده)
۳۴	۲۰	دوم	آزمون شماره ۱۰ (طبقه‌بندی نشده)
۳۵	۲۲	دوم	آزمون شماره ۱۱ (طبقه‌بندی نشده)
۳۶	۲۴	دوم	آزمون شماره ۱۲ (طبقه‌بندی نشده)
۳۸			درس‌نامه توپ برای شب امتحان

	kheilisabz.com	مدت آزمون: ۸۰ دقیقه	رشته: ادبیات و علوم انسانی	تاریخ (۲)
نمره	آزمون شماره ۱			ردیف
درس اول				
۰/۵	<p>درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید. الف) کتاب عجائبالمقدور فی نوائب تیمور تألیف ابن عربشاه از جمله کتابهای تاریخ عمومی می باشد. ب) متون نظم و نثر ادبی، گونه مهمی از منابع تاریخی محسوب می شوند؛ زیرا اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نیز عقاید دینی و فلسفی رایج در هر عصری کم و بیش در شعر شاعران و نوشته های ادبی منتور نویسندگان آن عصر انعکاس می یابند.</p>			۱
۱	<p>جاهای خالی را تکمیل کنید. اندرزنامه ها بیشتر به و فرمانروا و مردم می پردازند.</p>			۲
۱	<p>به سؤالات زیر پاسخ دهید. الف) متون جغرافیایی چه نوع اطلاعاتی از گذشته ارائه می دهند؟ (ذکر ۴ مورد) ب) چرا سفرنامه ها از منابع مهم تاریخ نگاری محسوب می شوند؟</p>			۳
درس دوم				
۱	<p>چهار مورد از معیارهای سنجش اعتبار و نقد و بررسی گزارش ها و منابع تاریخی را نام ببرید.</p>			۴
درس سوم				
۰/۵	<p>درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید. الف) تعصب قبیله ای نقش زیادی در بروز جنگ و خونریزی های پی در پی در شبه جزیره عربستان نداشت. ب) پیروان حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small> به حنفاء معروف بودند.</p>			۵
۱/۵	<p>این سؤال به دلیل آشنایی با اوضاع کلی عربستان پیش از بعثت بسیار مهم است، بنابراین بسیاری از طراحان آن را در امتحانات فوهند آورد.</p>	<p>به سؤالات زیر پاسخ دهید. الف) مفهوم جاهلیت را شرح دهید و دو مورد از مصادیق فرهنگ و اخلاق جاهلی اعراب در دوران پیش از اسلام را ذکر کنید. ب) مهم ترین مشخصات آیین بت پرستی در شهر مکه را بنویسید. (ذکر ۲ مورد)</p>		۶
۰/۵	<p>درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید. الف) پس از هجرت پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> و یارانش به مدینه، مشرکان قریش هم چنان بزرگ ترین و سرسخت ترین دشمنان دعوت اسلامی باقی ماندند. ب) پیش از پیمان صلح حدیبیه، حضرت محمد <small>صلی الله علیه و آله</small> سران امپراتوری ها در دولت های بزرگ را به اسلام دعوت کرد.</p>			۸
درس چهارم				
۱/۵	<p>از آن جا که پس از فتوحات منابع در آمده های مذکور اهمیت می یابد و آشنایی با اصطلاحات آن مهم است، سؤال مطروحه مهم است.</p>	<p>منابع درآمد حکومت اسلامی در زمان پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> را نام برده و شیوه تأمین و توزیع هر یک از آن ها را ذکر کنید.</p>		۷
۰/۵	<p>درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید. الف) پس از هجرت پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> و یارانش به مدینه، مشرکان قریش هم چنان بزرگ ترین و سرسخت ترین دشمنان دعوت اسلامی باقی ماندند. ب) پیش از پیمان صلح حدیبیه، حضرت محمد <small>صلی الله علیه و آله</small> سران امپراتوری ها در دولت های بزرگ را به اسلام دعوت کرد.</p>			۸
۱	<p>جاهای خالی را تکمیل کنید. الف) رسول خدا در واپسین روزهای زندگی خود دستور داد سپاه اسلام به منظور مقابله با تهدیدات به سرحدات شام حرکت کند و را که در آغاز جوانی بود به فرماندهی آن سپاه منصوب کرد. ب) پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> پس از آن که از دسیسه مشرکان در برای کشتن خود آگاه شد، تصمیم گرفت مخفیانه از مکه خارج و به سوی حرکت نماید.</p>			۹
درس پنجم				
۰/۵	<p>به سؤالات زیر پاسخ دهید. الف) پیامد گسترش سرزمین اسلام در عرصه دین و فرهنگ چگونه جلوه گر شد؟ ب) نتایج فتح مصر برای مسلمانان چه بود؟ پ) سیاست های خلیفه سوم در جامعه اسلامی کدام پیامدها را به همراه داشت؟</p>			۱۰
درس ششم				
۱	<p>جاهای خالی را تکمیل کنید. الف) پس از سقوط خلافت اموی، یکی از نوادگان هشام بن عبدالملک به نام عبدالرحمن معاویه به شمال آفریقا فرار کرد. او سرانجام موفق شد شهر در را تصرف و حکومت امویان را در آن جا پایه ریزی کند. (۱۳۸ ه. ق) ب) افراد سپاه ابومسلم که شامل مسلمانان ایرانی و عرب ساکن خراسان بودند، پرچم های را که نشان عباسیان بود، برافراشتند و به معروف شدند.</p>			۱۱

شماره	نوبت اول پایه یازدهم دوره متوسطه دوم	رشته: ادبیات و علوم انسانی	تاریخ (۲)
	مدت آزمون: ۸۰ دقیقه		kheilisabz.com
آزمون شماره ۱		ردیف	
۱	به دلایل شکل‌گیری حکومت اموی که حدود ۱۳۲ سال قدرت را به دست گرفتند، دارای اهمیت می‌باشد.	۱۲	به سؤالات زیر پاسخ دهید. الف) نشانه‌هایی که بیانگر فاصله‌گرفتن حکومت اموی از اصول و ارزش‌های انسانی و اخلاقی مورد تأکید قرآن و پیامبر اسلام ﷺ و تبدیل خلافت دینی به سلطنت بود را نام ببرید. (ذکر ۴ مورد) ب) ترفندها و اقدام‌های تبلیغاتی و سیاسی معاویه را برای دستیابی به قدرت و تأسیس خلافت اموی فهرست کنید.
درس هفتم			
۲	چهار مورد از اقداماتی که منصور، خلیفه عباسی، در جهت تحکیم و تثبیت خلافت خاندان عباسی انجام داد را بنویسید.	۱۳	به سؤالات زیر پاسخ دهید. الف) چهار نفر از مترجمان معروف عصر عباسیان را نام ببرید.
درس هشتم			
۱	سؤالی است که برای بسیاری از طراحان مهم است؛ زیرا حادثه مذکور باعث تحول فاکمیت در ایران گردیده است.	۱۴	به سؤالات زیر پاسخ دهید. الف) حکومت ساسانیان برای جلوگیری از ورود اعراب به مرزهای ایران چه اقداماتی انجام داده بود؟ ب) عوامل شکست ایران در نبرد قادسیه را بنویسید. ج) پیروزی اعراب مسلمان در کدام جنگ سرنوشت حکومت ساسانی را قطعی کرد و فاتحان این پیروزی را چه نامیدند؟
۲۰	جمع نمره	موفق باشید	

شماره	kheilisabz.com	مدت آزمون: ۸۰ دقیقه	رشته: ادبیات و علوم انسانی	تاریخ (۲)
نمره	آزمون شماره ۱۰			ردیف
از میان دو بسته (الف) و (ب) به یک بسته را انتخاب کرده و پاسخ دهید.				
بخش اختیاری الف				
به سؤالات زیر پاسخ دهید.				
۱	آثار شفاهی از جمله منابع غیرنوشتاری می‌باشد، این نوع منابع چه کمکی به تاریخ‌نویسی می‌کند؟ دو نمونه از این نوع آثار را به عنوان مثال نام ببرید.			۱
۱	روش تاریخ‌نگاری موضوعی را شرح داده و نمونه‌ای به عنوان مثال ذکر کنید.			۲
۱	چهار مورد از ویژگی‌های فرهنگی مردم عرب در دوران پیش از اسلام را بنویسید.			۳
به سؤالات زیر پاسخ دهید.				
۱	الف) نتیجه پیروزی جنگ بدر برای مسلمانان چه بود؟			
۰/۵	ب) نام دیگر غزوه خندق چیست و نتیجه آن چه بود؟			
۰/۵	پ) علت جنگ احد چه بود و نتیجه آن را بنویسید.			
بخش اختیاری ب				
به سؤالات زیر پاسخ دهید.				
۱	علت و بهانه هر یک از افراد زیر در مخالفت با حکومت حضرت علی <small>علیه السلام</small> را بنویسید.			۱
الف) معاویه: (ب) طلحه و زبیر:				
۱	معاویه برای رسیدن به اهداف قدرت‌طلبانه‌ای که در سر داشت، چه اقداماتی را انجام داد؟			۲
۲	ویژگی‌های دوره نخست خلافت عباسیان را بنویسید؟			۳
۱	کدام اقدامات عباسیان زمینه‌ساز قیام‌های مختلف ایرانیان در گوشه و کنار کشور شد؟ (ذکر ۲ مورد)			۴
بخش اجباری				
الف) درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید.				
۱	در فاصله سده‌های سوم تا پنجم مراکز شهری در سواحل خلیج فارس رونق یافتند و بندر سیراف به یکی از مراکز مهم مبادلات اقتصادی منطقه‌ای و جهانی تبدیل شد.			۱
۲				
شيوه‌های تولید و تزئین فلزکاری عصر سلجوقی به دلیل غنای خود بعداً به سرزمین‌های شرقی قلمرو اسلامی انتقال یافت.				
۳				
حکومت‌هایی که قبل از مغول بر ایران حکومت داشتند، شیوه‌های مالیاتی را که ترکیبی از سنت‌های ایرانی - اسلامی بود، نتوانستند بپذیرند.				
۴				
رصدخانه مراغه توسط خواجه نصیرالدین توسی در دوره تیموریان در ایران ساخته شد.				
ب) جاهای خالی را تکمیل کنید.				
۲	شاه‌عباس اول به دلایل سیاسی، نظامی و اقتصادی پایتخت را از به منتقل کرد.			۵
۱	شاه‌اسماعیل با فتح هرات ، یکی از نوابغ هنر نقاشی دربار را با خود به تبریز برد و به ریاست کتابخانه دربار تبریز منصوب کرد.			۶
۷				
پاپ لقب «.....» به شارلمانی داد.				
۸				
گنت‌ها به عنوان نماینده پادشاه، مناطق مختلف امپراتوری را اداره می‌کردند.				
۹				
دانشمندان اروپایی در قرون وسطا از طریق و با دستاوردهای فکری و فرهنگی جهان اسلام آشنا شدند.				
۱	پ) گزینه صحیح را انتخاب کنید.			
۱۰				
از مؤسسان کدام حکومت، بغداد را تسخیر کرد اما خلافت را از بین نبرد؟				
۱۱				
(۱) صفاریان (۲) آل زیار (۳) علویان طبرستان (۴) آل بویه				
نظام اداری خوارزمشاهیان تداوم نظام اداری کدام دولت بود؟				
۱۲				
(۱) ساسانیان (۲) غزنویان (۳) سلجوقیان (۴) سامانیان				
تیمور هنرمندان و صنعتگران شهرهایی را که فتح می‌کرد به پایتخت خود می‌فرستاد تا در آبادانی و زیبایی آن شهر بکوشند.				
۱۳				
جامع‌التواریخ و تاریخ‌گزیده تألیف چه کسانی می‌باشد؟				
(۱) خواجه نظام‌الملک - عطاملک جوینی (۲) عطاملک جوینی - حمدالله مستوفی				
(۳) خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی - حمدالله مستوفی (۴) خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی - عطاملک جوینی				

	kheilisabz.com	مدت آزمون: ۸۰ دقیقه	رشته: ادبیات و علوم انسانی	تاریخ (۲)	
نمره	آزمون شماره ۱۰			ردیف	
	ت) به سؤالات زیر پاسخ دهید.				
۱/۵	حکومت طاهریان و سامانیان را با سلسله‌های صفاریان و آل بویه از نظر نحوه به قدرت رسیدن و نوع رابطه با خلافت عباسیان مقایسه کنید.			۱۴	
۱/۵	تحولات «سیستم اقطاع» در عصر سلجوقی را تشریح نمایید.			۱۵	
۱	بخش عمده اصلاحات غازان خان در چه زمینه‌هایی بود؟			۱۶	
۰/۵	سپاه مغول در کدام جنگ و از چه کسانی در هنگام یورش به شام شکست خوردند؟			۱۷	
۰/۵	سرشناس‌ترین معماران عصر تیموری را نام ببرید.			۱۸	
۰/۲۵	چه کسی بسیاری از دانشمندان متواری در برابر هجوم مغول را به ایران برگرداند؟			۱۹	
۱	هر یک از زمین‌های زیر متعلق به چه کسانی بود و درآمد حاصل از آن به چه مصرفی می‌رسید؟			۲۰	
	الف) اراضی ممالک:				
	ب) اراضی خاصه:				
۰/۵	مهم‌ترین منبع درآمد خزانه سلطنتی در زمان شاه‌عباس تجارت چه محصولی بود و این تجارت توسط چه کسانی انجام می‌گرفت؟			۲۱	
۱	دلایل و نتایج دشمنی و ستیز حکومت عثمانی با دولت صفوی را بررسی و تحلیل نمایید.			۲۲	
۰/۲۵	کدام سبک نقاشی در زمان شاه‌تیماسب به وجود آمد؟			۲۳	
۱/۵	موقعیت کلیسا را در قرون وسطا به اختصار شرح دهید.			۲۴	
۱	چرا پرتغالی‌ها و اسپانیایی‌ها انگیزه و شوق بیشتر برای کشف راه‌ها و سرزمین‌های جدید از خود نشان دادند؟			۲۵	
۰/۵	اروپاییان در زمینه کشتی‌سازی با بهره‌گیری از چه ابزاری به پیشرفت فوق‌العاده‌ای رسیدند؟			۲۶	
۲۰	جمع نمره	موفق باشید			

پاسخ‌نامه تشریحی

آزمون شماره ۱ (نوبت اول)

۱- الف) نادرست، از جمله کتاب‌های تکراری می‌باشد.

ب) درست

۲- اخلاق کشورداری - مناسبات اخلاقی

۳- الف) نوشته‌های جغرافیایی اطلاعات بسیار بااهمیتی درباره آداب و رسوم، فرهنگ، نوع معیشت، آب‌وهوا، وضعیت اقتصادی، وضعیت نظامی، راه‌ها، کالاهای، قلعه‌ها، برج‌ها و بندرها، رودها و دریاها، پایتخت‌ها، ادیان و اعتقادات، نژاد و زبان و حدود و سرحدات و مرزهای سرزمین‌ها و حکومت‌های محلی ارائه می‌دهند.

ب) زیرا سفرنامه‌ها اطلاعات مفیدی از زندگانی اجتماعی مردم ایران ارائه می‌کنند که در دیگر منابع کمتر دیده می‌شوند. بسیاری از جهان‌گردان گنجینه‌ای از اخبار و اطلاعات بسیار باارزش از تاریخ اجتماعی و فرهنگی و جغرافیای تاریخی سرزمین‌هایی را که دیده‌اند، از جمله ایران، به صورت سفرنامه ارائه داده‌اند.

۴- ۱) مطابقت با عقل (۲) مقایسه و تطبیق با سایر منابع و شواهد (۳) مطابقت با نتایج تحقیقات باستان‌شناسی (۴) سنجش گزارش‌ها براساس زمان و مکان (۵) اعتبارسنجی با تکیه بر دستاوردهای علوم تجربی (۶) اعتبارسنجی به کمک دستاوردهای سایر علوم انسانی (دکتر ۱۴ مورد)

۵- الف) نادرست ب) درست

۶- الف) به طور کلی، وضعیت اجتماعی و فرهنگی مردمانی که حضرت محمد ﷺ در میان آنان مبعوث شد، دارای ویژگی شاخصی بود که قرآن از آن با صفت «جاهلی» یاد کرده است. جاهلی و جاهلیت در این‌جا مترادف با نادانی و فقدان علم و معرفت نیست، بلکه دلالت بر فرهنگ و اخلاق خشن، گستاخ و کینه‌جویی دارد که از خلق‌و‌خوی تند و سرکش اعضای آن جامعه سرچشمه می‌گرفت و تعصب قبیله‌ای و پیروی کورکورانه از اجداد قبیله در آن جامعه، جایگزین تعقل، منطق و بردباری شده بود.

ب) ۱) آنان بت‌های سنگی و چوبی متعددی را می‌پرستیدند و قربانی‌ها و نذرهای فراوانی را نثار آن‌ها می‌کردند. ۲) در آن زمان، خانه کعبه مانند بیشتر عبادتگاه‌های این شبه‌جزیره، به محل نگهداری و نیایش بت‌های گوناگون تبدیل شده بود. ۳) یکی دیگر از مشخصات آیین بت‌پرستی، بی‌اعتقادی به جهان پس از مرگ بود.

۷- منابع درآمد عبارت بودند از غنایم جنگی، زکات (صدقات) و جزیه. پیامبر برای گردآوری، حفظ و توزیع اموال فوق، افرادی را برمی‌گزید. چهارپنجم جنگی میان جنگاوران تقسیم می‌شد، و یک‌پنجم آن (خمس)، به خدا، رسول، خویشان او، یتیمان، فقیران و در راه ماندگان تعلق داشت. جزیه مالیات سرانه‌ای بود که به مردان بالغ اهل کتاب (یهودیان، مسیحیان و زرتشتیان) که به لحاظ مالی توانایی پرداخت آن را داشتند تعلق می‌گرفت. زکات را مسلمانان می‌بایستی پرداخت نمایند.

۸- الف) درست ب) نادرست (پس از پیمان حدیبیه این اقدام صورت گرفت).

۹- الف) دولت روم - اسامه بن یزید

ب) دارالندوه - یثرب

۱۰- الف) از یک سو، آیین اسلام به سرزمین‌های جدید معرفی شد و به تدریج مردم آن سرزمین‌ها مسلمان شدند؛ از سوی دیگر، ایران، شام و مصر که دارای فرهنگ و تمدنی غنی و مردمانی متمدن بودند، نقش بسزایی در شکل‌گیری و شکوفایی تمدن اسلامی ایفا کردند. ب) با فتح مصر (سال ۲۰ هـ.ق) سلطه و نفوذ سیاسی - نظامی امپراتوری روم شرقی در آن سرزمین از بین رفت، شام از خطر هجوم رومیان تا حدودی در امان ماند و زمینه برای پیش‌روی مسلمانان در دیگر مناطق آفریقا، مهیا شد. (دکتر ۲ مورد)

ب) برخی سیاست‌های خلیفه سوم، علاوه بر ایجاد نارضایتی در میان مسلمانان، باعث تشدید اختلافات و اوج‌گرفتن مجدد تعصبات طایفه‌ای و قبیله‌ای در درون جامعه اسلامی شد.

۱۱- الف) قُرَظِبه - آندُلُس ب) سیاه - سیاه‌جامگان

۱۲- الف) ۱) استفاده از زور در کسب و حفظ قدرت (۲) موروثی‌شدن خلافت (۳) قومیت‌گرایی و تشدید تعصبات قبیله‌ای (۴) تبعیض و نابرابری اقتصادی (۵) ترویج تفکر جبرگرایی (دکتر ۱۴ مورد) ب) ۱) خود را خون‌خواه عثمان، خلیفه سوم معرفی می‌کرد در حالی که از کمک به عثمان در مقابل معترضان خودداری کرده بود.

۲) او هم‌چنین با وعده حکومت شهرها و مناطق مختلف و بذل و بخشش فراوان بیت‌المال، عده‌ای از سیاستمداران زیرک اما دنیاطلب، مانند عمروعاص و مغیره بن شعبه را به خدمت گرفت.

۱۳- الف) ۱) وی نخست عموهایش را که مدعی جانشینی سفاح بودند، از همه مناصب مهمی که داشتند خلع کرد و دبیر آنان، ابن مقفّع (روزبه ایرانی) را که متفکری شجاع و مترجم کتاب‌هایی از زبان پهلوی به عربی بود، به قتل رساند. ۲) او سپس، ابومسلم خراسانی را با وجود خدمات بزرگی که به عباسیان کرده بود، ناجوانمردانه کشت، زیرا نگران نفوذ و قدرت فراوان فرمانده سیاه‌جامگان بود. ۳) منصور هم‌چنین قیام دو تن از علویان و نیز قیام‌های پر دامنه‌ای را که در اعتراض به قتل ابومسلم در ایران صورت گرفت بی‌رحمانه سرکوب کرد. ۴) بنای شهر بغداد به عنوان پایتخت عباسیان نیز از دیگر اقدامات او بود. این شهر در مکانی نزدیک تیسفون پایتخت ساسانیان و براساس سنت شهرسازی ایران باستان ساخته شد.

ب) ۱) حنین بن اسحاق (۲) اسحاق بن حنین (۳) بنو موسی (برادران خوارزمی) ۴) خاندان بُخْتِشِوع

۱۴- الف) حکومت ساسانیان علاوه بر زنجیره‌ای از پادگان - شهرها که در مرزهای جنوب غربی قلمرو خود ایجاد کرده بود، دولت دست‌نشانده‌ای از طایفه عرب آل مُنْذِر (لخمیان) در حیره بر سر کار آورد که در برابر یورش اعراب بدوی از مرزهای ایران دفاع کند.

ب) از عوامل شکست قادسیه می‌توان به اختلاف‌های داخلی ایرانیان، ناامیدی رستم فرخزاد، فرمانده سپاه ساسانی از پیروزی و همکاری برخی دهقانان و قبیله‌های عرب ساکن سواد با مسلمانان اشاره کرد. ضمن آن‌که خبر پیروزی خیره‌کننده اعراب مسلمان بر رومیان در شام، موجب تقویت روحیه و انگیزه جنگاوران عرب در قادسیه شد.

ج) جنگ نهاوند - فتح الفتوح نامیدند.

آزمون شماره ۱۰ (نوبت دوم)

بخش اختیاری الف

- ۱- مطالعه روشمند افسانه و اساطیر اقوام در دوره‌های مختلف تاریخی کمک زیادی به شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌های اجتماعی و طبقات مختلف مردم در ادوار مختلف می‌کند، مثل داستان‌های تاریخی، ترانه.
- ۲- در روش موضوعی، یک موضوع خاص محور تاریخ‌نگاری قرار می‌گیرد، موضوع می‌توانست یک شهر، جنگ‌ها یا طبقاتی از مردم مثل شعرا یا اطبا باشد. یکی از نمونه‌های تاریخ‌نگاری براساس موضوع محوری کتاب مروج‌الذهب و معادن‌الجواهر نوشته علی بن حسین مسعودی است.
- ۳- صفت جاهلی بودن - تعصب قبیله‌ای - پیروی کورکورانه از اجداد قبیله - اخلاق خشن - گستاخی و کینه‌جویی (۴ مه‌رد)
- ۴- الف غزوه بدر ضربه سنگین و جبران‌ناپذیری بر قریش وارد آورد و قدرت و موقعیت آنان را در منطقه حجاز تضعیف کرد؛ پس از آن ساکنان آن منطقه گرایش بیشتری به رسول خدا و اسلام نشان می‌دادند.
- ب) احزاب - پیروزی مسلمانان و ناکام ماندن کفار
- پ) جنگجویان قبیله قریش و قبیله‌های هم‌پیمان آن به قصد جبران شکست بدر و نابودی اسلام راهی مدینه شدند. - مشرکان در غزوه احد موفقیتی نسبی به دست آوردند.

بخش اختیاری ب

- ۱- الف) خون‌خواهی عثمان
- ب) چون امام با تقاضایشان برای به دست گرفتن حکومت برخی شهرها و مناطق موافقت نکرد.
- ۲- معاویه برای رسیدن به اهداف قدرت‌طلبانه‌ای که در سر داشت، خود را به عنوان خون‌خواه عثمان خلیفه سوم معرفی می‌کرد در حالی که از کمک به عثمان در مقابل معترضان خودداری کرده بود. او همچنین با وعده حکومت شهرها و مناطق مختلف و بذل و بخشش فراوان از بیت المال عده‌ای از سیاستمداران زیرک اما دنیاطلب مانند عمروعاص و مغیره بن شعبه را به خدمت گرفت.
- ۳- در این دوره خلفا از قدرت و نفوذ فوق‌العاده‌ای برخوردار بودند و توانستند تا حد زیادی یکپارچگی قلمرو خلافت را حفظ و قیام‌ها و شورش‌های مختلف را سرکوب کنند. آنان همچنین بر امور سیاسی، نظامی، اداری و دینی نظارت و سیطره کامل داشتند. حاکمان ولایات، فرماندهان نظامی، وزیران و بسیاری دیگر از کارگزاران حکومتی را عزل و نصب می‌کردند و دستور به جنگ و صلح می‌دادند. همه خلفای این دوره قدرتمند بوده اما منصور، هارون و مأمون به مراتب قدرت و تأثیرگذاری بالاتری در تاریخ این سلسله داشتند.
- ۴- قتل ابوسلمه خلال و ابومسلم، نابودی خاندان برمکیان و سهل و سختگیری و ستم به شیعیان و اهل بیت پیامبر ﷺ. (۲ مه‌رد)

بخش اجباری

- ۱- درست
- ۲- نادرست، به سرزمین‌های غربی منتقل شد.
- ۳- نادرست، توانستند بپذیرند.
- ۴- نادرست، در دوره ایلخانان
- ۵- قزوین - اصفهان
- ۶- کمال‌الدین بهزاد - تیموری
- ۷- امپراتور مقدس روم
- ۸- فرانک‌ها
- ۹- اندلس - سیسیل
- ۱۰- گزینه «۴»
- ۱۱- گزینه «۳»

- ۲۵- زیرا از یک سو قادر به رقابت با دولت - شهرهای ایتالیایی که تجارت این منطقه را در انحصار خود داشتند، نبودند و از سوی دیگر با حکومت عثمانی که بر مناطق شمال شرق و شرق مدیترانه مسلط بود، دشمنی و ستیز داشتند.
- ۲۶- قطب‌نما - اسطرلاب

رابطه با خلافت	نحوه به قدرت رسیدن
<p>طاهریان و سامانیان: عموماً نسبت به خلفای بنی‌عباس اظهار اطاعت ظاهری می‌کردند و در مواردی با دشمنان خلافت مانند علویان طبرستان و خوارج در سیستان سر ستیز داشتند.</p> <p>صفاریان: رابطه فراز و فرود داشت اما یعقوب بدون فرمان خلیفه عباسی به قدرت رسید ولی عمرولیث نسبت به خلیفه اظهار تبعیت می‌کرد.</p> <p>آل بویه: آنان بیش از یک قرن خلافت را تحت سلطه خود داشتند. البته آنان حرمت و شأن خلافت را نگه می‌داشتند و چنین وانمود می‌کردند که تابع خلیفه هستند.</p>	<p>طاهریان و سامانیان: این دو سلسله با فرمان خلیفه عباسی به حکومت رسیدند.</p> <p>(صفاریان و آل بویه: بدون اجازه و تأیید خلیفه قدرت را به دست گرفتند.)</p>

۱۵- در عصر سلجوقیان با تدبیر نظام‌الملک شکلی از زمین‌داری با عنوان اقطاع که در دوره حکومت آل بویه رایج بود، گسترش یافت. اقطاع به انواع مختلف واگذاری زمین به افراد نظامی یا صاحبان مشاغل دیوانی گفته می‌شد. نظام‌الملک با هدف نظارت و آبادکردن زمین‌های بایر و بلااستفاده نظام اقطاع را توسعه داد. گرچه این سیاست در ابتدا نتایج و عواید مثبتی برای حکومت داشت، اما پس از نظام‌الملک به دلیل تمایل تدریجی صاحبان اقطاع به استقلال، سبب جدایی مناطقی شد که زمین‌های اقطاعی در آن‌ها قرار داشتند و نهایتاً به ضعف و زوال حکومت سلجوقی کمک کرد.

۱۶- بخش عمده‌ای از اصلاحات غازان‌خان، از جمله اصلاح قوانین مالیاتی، بازسازی قنات‌ها و شبکه‌های آبیاری و اصلاح نظام زمین‌داری به منظور پیشرفت و رونق فعالیت‌های بخش کشاورزی انجام گرفت.

۱۷- عین جالوت - ممالیک

۱۸- قوام‌الدین و غیاث‌الدین شیرازی و محمد بن محمود اصفهانی (۱۲۵۳ هجری قمری)

۱۹- خواجه نصیرالدین توسی

۲۰- الف) در اختیار و تملک والیان ایالت‌ها بود و آن‌ها این زمین‌ها را میان زیردستان خود تقسیم می‌کردند.

ب) متعلق به شخص شاه بود. - درآمد آن برای اداره سپاه هزینه می‌شد.

۲۱- ابریشم - تجار ارمنی

۲۲- سلاطین عثمانی که خود را خلیفه و فرمانروای تمام مسلمانان قلمداد می‌کردند، درصدد تسلط کامل بر جهان اسلام بودند. هم‌چنین در آن زمان، ارتش عثمانی با سرعت در خاک اروپا پیش می‌رفت. عثمانی‌ها، شکل‌گیری حکومت قدرتمند صفوی در ایران را تهدید و مانع جدی برای توسعه‌طلبی سیاسی و نظامی خود تلقی کرده و با آن به دشمنی و ستیز برخاستند. اما در پی مقاومت ایرانیان، برخی از فرمانروایان عثمانی به ناچار از جنگ با ایران دست برداشتند و عهدنامه‌های صلحی میان دو کشور بسته شد.

۲۳- سبک قزوینی

۲۴- کلیسا بر تمام جنبه‌های زندگی مسیحیان اعمال نفوذ و نظارت می‌کرد. در سده‌های میانه، مقام‌های کلیسا هدایت جریان فکری و فرهنگ را به دست گرفتند و کلام، فلسفه، اخلاق، ادبیات و هنر را مطابق میل و سلیقه خود تعلیم می‌دادند. آنان تفسیر کتاب مقدس را حق انحصاری خود می‌شمردند و اجازه نمی‌دادند که این کتاب جز به زبان لاتین، به زبان‌های دیگری ترجمه و منتشر شود. کلیسا هم‌چنین در قرون وسطا موفقیت زیادی در گسترش مسیحیت در میان ژرمن‌ها و سایر اقوام مهاجم به اروپا کسب کرد. علاوه بر این‌ها، کلیسا دارای املاک و زمین‌های بسیاری در سرتاسر اروپا به خصوص ایتالیا بود. رسم بخشش گناهان از جمله رسوم دینی بود که نفوذ و تأثیر گسترده کلیسا را در قرون وسطا نشان می‌دهد. کلیسا در قرون وسطا برای مقابله با بی‌دینی و بدعت‌گذاری و جلوگیری از اندیشه‌های مخالفان خود،

از حربه تفتیش عقاید یا انگیزیسون استفاده می‌کرد. (۱۲۵۳ هجری قمری)

درس نامه توپ برای شب امتحان

۳- تاریخ‌های سلسله‌ای

هدف از نگارش:

فرمانروایان به منظور ثبت و ضبط رویدادهای دوران خود، معمولاً افراد ادیب و دانشمند را تشویق و مأمور نوشتن آن‌ها می‌کردند.

برجسته‌ترین نمونه‌های این نوع آثار:

- التاجی فی اخبار الدولة الیدلمیه ← ابواسحاق صابی
- تاریخ بیهقی ← ابوالفضل بیهقی
- تاریخ عالم‌آرای عباسی (مشهورترین اثر در تاریخ صفویه) ← اسکندر بیک ترکمان

۴- تک‌نگاری

از دوره تیموریان به بعد مرسوم شد.

انگیزه نوشتن:

مؤلفان عموماً به اشاره فرمانروا تاریخ زندگی او را توصیف می‌کردند.

مشهورترین تک‌نگاری‌ها:

- عجایب‌المقدور ← تألیف ابن عربشاه درباره تیمور
- فتوحات شاهی ← امینی هروی درباره شاه‌اسماعیل

۵- تاریخ‌های منظوم

از دوره مغولان رواج و رونق یافت.

نمونه‌های آن عبارتند از:

- ظفرنامه ← حمدالله مستوفی
- شاه‌اسماعیل‌نامه ← قاسمی حسینی گنابادی
- شاهنامه فردوسی (معروف‌ترین اثر) ← ابوالقاسم فردوسی

ب) سفرنامه

ارائه اطلاعات مفیدی از زندگانی اجتماعی مردم ایران

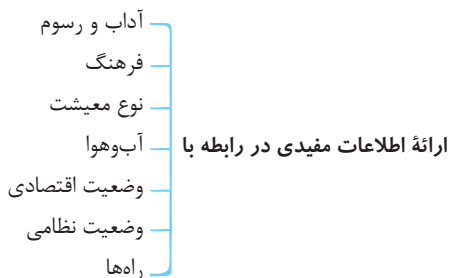
○ گنجینه‌ای از اخبار و اطلاعات بسیار با ارزش از تاریخ اجتماعی و فرهنگی و جغرافیای

تاریخی سرزمین‌ها

از جمله آثار در این زمینه:

- ۱) سفرنامه ناصر خسرو ← قرن پنجم هجری قمری
- ۲) سفرنامه ابن بطوطه ← قرن هشتم هجری قمری
- ۳) سفرنامه شاردن ← عصر صفوی
- ۴) سفرنامه پیتیر دلاواله ← عصر صفوی

پ) نوشته‌های جغرافیایی

برخی از این نوع متون عبارت‌اند از:

- المسالك و الممالك ← ابن خردادبه
- صورة الارض ← ابن حوقل
- حدود العالم من المشرق إلى المغرب ← نویسنده ناشناس
- احسن التّقاسیم فی معرفة الاقالیم ← مقدسی
- معجم البلدان ← یاقوت حموی

منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی

گونه‌های منابع تاریخی از ظهور اسلام تا پایان عصر صفوی

- گونه‌های منابع تاریخی: (۱) منابع غیرنوشتاری (۲) منابع نوشتاری

۱- منابع غیرنوشتاری

<ul style="list-style-type: none"> ○ آثار برجای مانده از انسان‌ها و جوامع گذشته ○ آگاهی بخشی از چگونگی اوضاع فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و نظامی ○ کمک به مورخان در زمینه فهم عمیق‌تر و بازسازی دقیق‌تر گذشته‌ها <p>مثال: غار حرا، کوه احد، دشت چالدران و ...</p>	<p>الف) محوطه‌ها و بناهای تاریخی</p>
<ul style="list-style-type: none"> ○ تمام وسایل دست‌ساخته‌های انسانی بازمانده از گذشته گواه روشنی بر نوع فرهنگ و طرز تفکر و چگونگی عقاید و آداب و رسوم پیشینیان ما هستند. <p>مثال: انواع پوشاک، جواهرات، ابزارهای کشاورزی، وسایل حمل و نقل و ...</p>	<p>ب) ابزارها و وسایل دست‌ساخته انسان</p>
<ul style="list-style-type: none"> ○ مطالعه روشمند افسانه‌ها و اساطیر اقوام در دوره‌های مختلف، کمک زیادی به شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌های اجتماعی و طبقات مختلف مردم در ادوار مختلف می‌کند. <p>مثال: مثال‌ها، لطیفه‌ها، انواع شعر و ...</p>	<p>پ) آثار شفاهی</p>

۲- مراجع و منابع نوشتاری

الف) کتاب‌های تاریخی

۱- تاریخ عمومی

محتوای این کتاب‌ها:

- تاریخ جهان را از آفرینش عالم آغاز می‌کردند؛ سپس به شرح زندگی حضرت آدم و دیگر پیامبران می‌پرداختند؛ پس از آن تاریخ اساطیری ایران را از کیومرث آغاز و تا پایان دوره ساسانیان ختم می‌کردند. در ادامه رویدادهای تاریخ اسلام و سلسله‌های ایرانی را تا زمان حیات خود ثبت و ضبط می‌کردند.

مشهورترین تاریخ‌های عمومی:

- تاریخ طبری ← محمد بن جریر طبری
- تاریخ بلعمی ← ابوعلی بلعمی
- جامع‌التواریخ ← خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی
- روضة‌الصفاء ← میرخواند

۲- تاریخ‌های محلی

انگیزه اصلی نویسندگان از نوشتنشان:

- ثبت و ضبط رویدادهای تاریخی
- بیان ویژگی‌های جغرافیایی و اقتصادی
- نگارش زندگی‌نامه مفاخر و مشاهیر محلی

مشهورترین نمونه این دسته آثار:

- تاریخ سیستان ← مؤلف ناشناخته
- تاریخ رویان ← اولیاء الله آملی
- فارس‌نامه ← ابن بلخی

ت) ادبیات و متون ادبی

دلیل اهمیت: انعکاس اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نیز عقاید دینی و فلسفی رایج در هر عصر در شعر شاعران و نوشته‌های ادبی منشور نویسندگان آن عصر.

نمونه‌های آن عبارت‌اند از:

نامهٔ اهل خراسان ← انوری

بوستان و گلستان ← سعدی

دیوان حافظ ← حافظ

ث) سیاست‌نامه و اندرزنامه

○ حاوی موضوعاتی دربارهٔ شیوهٔ کشورداری و مناسبات حکومت و مردم.

○ ارائهٔ اطلاعات سودمندی دربارهٔ چگونگی ادارهٔ کشور و تشکیلات و نهادهای اداری،

اقتصادی، نظامی و فرهنگی

نمونهٔ آن:

سیاست‌نامهٔ خواجه نظام‌الملک توسی

اندرزنامه‌ها:

موضوع آن بیشتر به اخلاق و کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازد.

نمونهٔ آن:

قابوس‌نامه ← عنصرالمعالی

ج) سایر نوشته‌ها

① طبقات: الطبقات الكبرى ← ابن سعد کاتب واقدی

② انساب: انساب الاشراف ← بلاذری

③ فرهنگ‌نامه: عیون الانباء فی طبقات الاطباء ← ابن ابی‌اصیبعه